
OBSAH

PŘEDMLUVA	9
SLOVO ÚVODEM: OBOR V POHYBU	11
1. PŘEDMĚT A PŘÍSTUP PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI	13
1.1 Definice osobnosti	13
1.2 Sousední obory psychologie osobnosti	15
1.2.1 Sousedící oblasti uvnitř psychologie	15
1.2.2 Sousedící vědní obory mimo psychologii	17
1.2.3 Aplikační oblasti psychologie osobnosti	19
1.3 Historický pohled na psychologii osobnosti	20
1.3.1 Historické zdroje psychologie osobnosti	20
1.3.2 Vývoj psychologie osobnosti, její historický smysl a poslání	23
2. METODY PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI	29
2.1 Výzkumné a diagnostické techniky	29
2.1.1 Systematické pozorování	30
2.1.2 Posuzovací škály	31
2.1.3 Analýza spontánních výtvorů	32
2.1.4 Psychologický interview	33
2.1.5 Psychologický dotazník	34
2.1.6 Výkonové testy	37
2.1.7 Testy osobního stylu	37
2.1.8 Projektivní testy	38
2.1.9 Psychofyzilogické metody	39
2.2 Pojem vlastnosti a problém koherence v popisu osobnosti	41
2.2.1 Vlastnosti a rysy	41
2.2.2 K problému koherence vlastností	43
2.3 Výzkumné strategie v psychologii osobnosti	46
2.3.1 Vývojové projekty	46
2.3.2 Taxonomie individuálních rozdílů v psychologii osobnosti	52
2.3.3 $N = 1$: Jediný člověk jako předmět výzkumu	57
3. BIOLOGICKÝ ZÁKLAD OSOBNOSTI. TEMPERAMENT A KONSTITUCE	63
3.1 Biologie jako klíč k psychologii osobnosti	63
3.2 Temperament	65
3.2.1 Antická „šťávková“ teorie temperamentu	65
3.2.2 Kretschmerova morfologicky založená teorie temperamentu	67
3.2.3 Eysenckova teorie: extraverze–introverze, neuroticismus, psychoticismus	68
3.2.4 Současné výzkumy temperamentu	71

4. SCHOPNOSTI	75
4.1 Základní pojmy	75
4.2 Techniky diagnostiky schopností	77
4.2.1 <i>Studium schopností v přirozených situacích</i>	77
4.2.2 <i>Testy schopností</i>	77
4.3 Klasifikace schopností: Faktorová analýza	80
4.3.1 <i>Inteligence</i>	80
4.3.2 <i>Vývoj v chápání a měření inteligence</i>	82
4.4 Inteligence a speciální schopnosti	84
4.4.1 <i>Verbální schopnosti</i>	84
4.4.2 <i>Prostorová představivost</i>	84
4.4.3 <i>Numerická schopnost</i>	85
4.4.4 <i>Percepční pohotovost</i>	85
4.4.5 <i>Paměťové schopnosti</i>	86
4.4.6 <i>Psychomotorické schopnosti</i>	86
4.4.7 <i>Umělecké schopnosti</i>	86
4.4.8 <i>Gardnerova teorie sedmera inteligencí</i>	87
4.4.9 <i>Současné výzkumy schopností</i>	88
4.5 Vliv dědičnosti a prostředí na rozvoj schopností	89
4.6 Schopnosti a postavení člověka ve společnosti	90
4.6.1 <i>Primární a sekundární projevy schopností</i>	90
4.6.2 <i>Jak důležité jsou schopnosti?</i>	90
5. MOTIVACE	95
5.1 Vybrané problémy teorie motivace	96
5.1.1 <i>Definice</i>	96
5.1.2 <i>Dva introspektivně fyzikální homeostatické modely</i>	96
5.1.3 <i>Odvozování motivů a funkční autonomie</i>	98
5.1.4 <i>Konflikt motivů</i>	100
5.1.5 <i>Typická rozcestí motivační dynamiky</i>	101
5.1.6 <i>Motivační stavy a motivační vlastnosti</i>	103
5.2 Přehled motivačních vlastností	103
5.2.1 <i>Primární potřeby</i>	104
5.2.2 <i>Zájmy</i>	108
5.2.3 <i>Postoje a hodnotové orientace</i>	109
6. EMPIRICKY ODVOZENÉ RYSY OSOBNOSTI	115
6.1 Poruchy osobnosti	115
6.2 Cattellův šestnáctifaktorový systém	117
6.3 Velká Pěrka	120
7. TEORETICKY ODVOZENÉ RYSY OSOBNOSTI	127
7.1 Jungova typologie	127
7.2 Kuhlova teorie interakcí osobnostních systémů	130
7.3 Cloningerovy dimenze charakteru	131
7.4 Převážně spekulativní tvorba humanistických psychologů	131
7.5 Z výsledků kognitivistických teorií	132

8. FUNKČNÍ ARCHITEKTURA OSOBNOSTI	137
8.1 Introspektivní východisko psychoanalytické teorie osobnosti	138
8.2 Anatomie „psychického aparátu“ podle Freuda: Id – Ego – Superego	139
8.3 Vědomí, nevědomí a funkce psychického aparátu	141
8.4 Alternativní hlavní motivy	143
8.5 Jungovo doplnění Freuda: Kolektivní nevědomí, archetypy, komplexy	144
8.6 Ego-psychologie	147
8.7 Berneho modifikace psychoanalytického modelu	147
8.8 Kognitivistické principy	149
8.9 Humanistické teorie osobnosti. Spiritualita ve struktuře osobnosti	152
8.9.1 <i>Smysl života</i>	152
8.9.2 <i>Spiritualita</i>	152
8.10 Transpersonální dimenze osobnosti	156
9. VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI	163
9.1 Vývoj a osobnost	163
9.1.1 <i>Biologické zrání (a involuce) jako faktor formování osobnosti</i>	163
9.1.2 <i>Učení jako mechanismus vývoje</i>	164
9.1.3 <i>Kritická a senzitivní období</i>	164
9.1.4 <i>Zákonitě vývojové krize</i>	165
9.1.5 <i>Vlastní aktivita jedince, který se vyvíjí</i>	166
9.2 Psychosexuální vývoj podle Freuda	166
9.3 Eriksonova teorie „osmi věků člověka“	168
9.3.1 <i>Stadium receptivity – téma základní důvěry</i>	168
9.3.2 <i>Stadium autonomie</i>	169
9.3.3 <i>Stadium iniciativy</i>	169
9.3.4 <i>Stadium příčinnivé pily</i>	170
9.3.5 <i>Stadium identity</i>	170
9.3.6 <i>Stadium intimity</i>	171
9.3.7 <i>Stadium generativity</i>	172
9.3.8 <i>Stadium integrity</i>	172
9.4 Objektivní vztahy v raném dětství a jejich význam v dospělosti	173
9.5 Jung o vývoji osobnosti	174
10. JÁ A SVĚT	179
10.1 Proč tolik „Já“ v psychologii osobnosti?	179
10.2 Co je „Já“?	180
10.2.1 <i>Zcela zvláštní zájmeno</i>	180
10.2.2 <i>Já jako subjekt</i>	181
10.3 Rogersovo Self	186
10.4 Sebevědomí a jeho struktura	189
10.5 Self v sociálně-kognitivní teorii	190
LITERATURA ZÁKLADNÍ	195
LITERATURA SPECIÁLNÍ	197
REJSTŘÍKY	201